Lietas arhīva Nr. A42-00845-24/20
ECLI:LV:ADRJRIT:2024:0613.A420253923.2.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2024.gada 13.jūnijā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Marina Romanova, tiesneses Ilze Andruškina un Agnese Patmalniece,

piedaloties pieteicējas pilnsabiedrības /Nosaukums A/ pārstāvjiem zvērinātam advokātam Raivim Stumbergam un zvērināta advokāta palīdzei Kristīnei Hofmanei, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicināto iestāžu Iepirkumu uzraudzības biroja pārstāvei /pers. A/ un Valsts aizsardzības militāro objektu un iepirkumu centra pārstāvēm /pers. B/ un /pers. C/,

tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc pilnsabiedrības /Nosaukums A/ pieteikuma par Iepirkumu uzraudzības biroja 2023.gada 27.oktobra lēmuma Nr.4-1.2/23-199/2 atzīšanu par prettiesisku.

Aprakstošā daļa

[1] Pasūtītājs Valsts aizsardzības militāro objektu un iepirkumu centrs rīkoja sarunu procedūru „Būvprojekta izstrāde, autoruzraudzība un būvdarbi objektā „Kopmītnes (003) pārbūve Ezermalas ielā 6, Rīgā”” (identifikācijas Nr.VAMOIC 2020/010) (turpmāk – sākotnējā sarunu procedūra), kuras rezultātā starp pasūtītāju un pieteicēju pilnsabiedrību /Nosaukums A/ 2021.gada 9.septembrī noslēgts līgums Nr.BPAu/2021-5 par būvprojekta izstrādi, būvdarbu veikšanu un autoruzraudzību (turpmāk – līgums). 2022.gadā sakarā ar būvniecības izmaksu sadārdzinājumu pieteicēja lūdza pasūtītāju pārskatīt līgumā noteikto līgumcenu. Tā rezultātā pasūtītājs uzsāka sarunu procedūru „Būvdarbu sadārdzinājums ārkārtas apstākļos „Būvprojekta izstrāde, būvdarbu veikšana un autoruzraudzība objektā „Kopmītnes (003) pārbūve Ezermalas ielā 6, Rīgā”” (identifikācijas Nr.VAMOIC 2022/147) (turpmāk – sarunu procedūra), uzaicinot pieteicēju iesniegt piedāvājumu. Pieteicēja piedāvājumu iesniedza. Ar pasūtītāja iepirkumu komisijas 2023.gada 4.septembra lēmumu (protokols Nr.VAMOIC 2022/147-08) (turpmāk – pasūtītāja lēmums) pieteicēja izslēgta no turpmākas dalības sarunu procedūrā, un sarunu procedūra izbeigta. Pieteicēja pasūtītāja lēmumu apstrīdēja Iepirkumu uzraudzības birojā (turpmāk – birojs).

[2] Ar biroja 2023.gada 27.oktobra lēmumu Nr.4-1.2/23-199/2 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) pasūtītāja lēmums atstāts spēkā. Pārsūdzētais lēmums pamatots ar turpmāko.

[2.1] Pieteicēja likumā noteiktajā kārtībā nav apstrīdējusi sarunu procedūras nolikumā noteiktās prasības, tostarp procedūras izvēli kā tādu un nolikuma 12.2.punktu. Līdz ar to pieteicējas iesniegums daļā par iepirkuma procedūras izvēli un iebildumi pret sarunu procedūras nolikuma 12.2.punkta noteikumiem atstājami bez izskatīšanas.

[2.2] Pasūtītājs pamatoti ir izvēlējies veikt sarunu procedūru, nepublicējot paziņojumu par līgumu, saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 6.panta sestās daļas 4.punktu.

Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 56.panta pirmās daļas regulējums nebija piemērojams, jo līgumā nav paredzēta iespēja veikt grozījumus saistībā ar būvdarbu izmaksu sadārdzinājumu un to neparedz arī Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likums. Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 56.panta otrajā daļā noteiktais gadījums ir saistīts ar tādām neparedzamām izmaiņām normatīvajos aktos, kas rada tiešu ietekmi uz iepirkuma priekšmetu, nevis ietekmē iepirkuma līguma izpildītāju vai to sadarbības partneri, tādējādi apgrūtinot vai padarot par neiespējamu konkrētā iepirkuma līguma izpildi. Arī Ekonomikas ministrijas izstrādātās „Vadlīnijas būvmateriālu izmaksu sadārdzinājuma novērtēšanai sakarā ar Krievijas militāro agresiju Ukrainā grozījumu veikšanai spēkā esošajos publiskajos būvdarbu līgumos attiecībā uz ēku būvniecību” (turpmāk – vadlīnijas) ir izmantojamas normatīvo aktu ietvaros un neuzliek pienākumu pasūtītājam grozīt līgumu.

[2.3] Nav pamatots pieteicējas arguments, ka sarunu procedūras ietvaros nav pamata vēlreiz vērtēt pieteicēju tā iemesla dēļ, ka pieteicēja jau ir tikusi izvērtēta un atzīta par atbilstošu sākotnējā sarunu procedūrā. Katra no sarunu procedūrām ir patstāvīga iepirkuma procedūra, un katrā no tām ir veicama izslēgšanas noteikumu pārbaude. Neatkarīgi no Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta redakcijas pasūtītājam bija jāpieprasa valsts drošības iestādes atzinums par to, vai papildu vienošanās noslēgšana var radīt draudus nacionālajai drošībai. Veicot grozījumus, Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta otrās daļas 2.punktā, ir izskaidrots, ko saprot ar draudiem nacionālajai drošībai, turklāt uzskaitījums nav pilnīgs.

[2.4] Tā kā pasūtītājs ir saņēmis valsts drošības iestādes negatīvu atzinumu, pasūtītāja lēmums ir pamatots. Ne biroja, ne pasūtītāja kompetencē neietilpst valsts drošības iestāžu atzinumu pārvērtēšana.

[3] Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku. Pieteikums pamatots ar turpmāko.

[3.1] Pieteicējai nebija pienākuma sarunu procedūras sākumā apstrīdēt nolikuma regulējumu, bet ir tiesības vērst tiesas uzmanību un iebilst pret iespējamu iepirkumu procedūras pārkāpumu, tai skaitā, sarunu procedūras izvēli. Sarunu procedūras izsludināšana par jau noslēgta iepirkuma līguma cenas pārskatīšanu pēc būtības neatbilst sarunu procedūras mērķim.

[3.2] Tas, ka līgums neparedzēja iespēju veikt grozījumus saistībā ar būvdarbu izmaksu sadārdzinājumu, neizslēdz normatīvā regulējuma piemērošanu. Civiltiesiski līguma ietvaros joprojām ir spēkā pušu privātautonomijas jeb līgumu brīvības princips, atbilstoši kuram subjekti ir vienlīdzīgi, tie brīvi izvēlas līguma saturu, ciktāl to neierobežo likuma imperatīvās normas. Ņemot vērā, ka Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma un Publisko iepirkumu likuma regulējums imperatīvi neaizliedz veikt grozījumus jau noslēgtā līgumā, bija iespēja vienoties par līguma cenas pārskatīšanu, veicot grozījumus līgumā saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 56.pantu. Neparedzētas izmaiņas normatīvajos aktos nerada tiešu ietekmi

uz iepirkuma priekšmetu, 2022.gada februāra situācija saistībā ar Eiropas Savienības noteiktajām sankcijām ir tiešā cēloņsakarībā ar būvniecības izmaksu sadārdzinājumu, ko turklāt bija atzinusi arī Ekonomikas ministrija, izstrādājot vadlīnijas. Labas pārvaldības principa ietvaros pasūtītājam, zinot situāciju būvniecības izmaksu sadārdzinājuma apstākļos, bija jārīkojas ātri un operatīvi lēmumu pieņemšanas procedūrā un jāņem vērā vadlīnijās noteiktais risinājums par līgumcenas pārskatīšanu būvmateriālu sadārdzinājuma aprēķināšanu un grozījumu veikšanu publiskā iepirkuma līgumā.

[3.3] Pasūtītājs, piemērojot jauno Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta otrās daļas 2.punkta regulējumu uz sarunu procedūru, kas pēc būtības ir iepriekšējās iepirkuma procedūras turpinājums un paredzēta, lai noslēgtu papildu vienošanos pie līguma saistībā ar būvdarbu izmaksu sadārdzinājumu, ir nepamatota un neatbilstoša likuma grozījumu mērķim. Atbilstoši Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma pārejas noteikumu 14.punktam sarunu procedūra bija jāorganizē atbilstoši likuma regulējumam, kas bija spēkā līdz 2022.gada 31.decembrim. Nepareizas un spēkā neesošas tiesību normas piemērošanas rezultātā pasūtītājs pieprasīja drošības iestādes atzinumu un uz tā pamata nolēma izslēgt pretendentu un izbeigt sarunu procedūru. Piemērojot atbilstošas tiesību normas, pasūtītājam nebūtu bijis pamats pieprasīt drošības iestādes atzinumu un izbeigt sarunu procedūru, un pasūtītājs būtu nonācis pie tāda paša secinājuma par pieteicējas atbilstību kandidātu atlases prasībām, kā tas bija secināts jau sākotnējā sarunu procedūrā.

[3.4] Pasūtītājs nav izvērtējis drošības iestādes atzinuma saturu un tā atbilstību Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta regulējumam. Atzinums satur ziņas nevis par pieteicējas iespējamo valsts drošības interešu apdraudējumu, bet gan par pieteicējas biedru. Atzinumā norādītais arguments par pieteicējas biedra SIA /Nosaukums A/ valdes locekļa /pers. D/ iespējamo saistību ar kriminālsodāmām darbībām pārkāpj nevainīguma prezumpciju. Tas, ka personai kādā kriminālprocesā ir bijis procesuālais statuss, tai skaitā, persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, nenozīmē, ka šī persona ir saistīta ar krimināsodāmām darbībām, jo šādu secinājumu ir tiesīga izdarīt vienīgi tiesa. Atzinumā norādītais apstāklis, ka pieteicējas biedra SIA /Nosaukums B/ saistītās personas ir iesaistītas kriminālprocesā un komersants nevar norobežoties no pārvaldes institūciju locekļiem, neapliecina, ka biedra pārvaldes institūciju locekļi būtu saistīti ar krimināsodāmām darbībām, jo kriminālprocesā noris pirmstiesas izmeklēšana.

[3.5] Sarunu procedūras izsludināšanu gadu pēc tam, kad pieteicēja bija vērsusi uzmanību uz būvdarbu sadārdzinājumu, nevar atzīt par objektīvu risinājumu steidzamā situācijā. Ilgstoša vilcināšanās no iestādes puses tika veikta nolūkā atrast leģitīmu pamatu līgumcenas nepārskatīšanai.

[4] Rakstveida paskaidrojumā birojs pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā konstatēto. Papildus norāda, ka pasūtītājam kā publiskai personai savā darbībā, tostarp noslēgtajos civiltiesiska rakstura līgumos, ir jāievēro princips „ir aizliegts viss, kas nav atļauts". Pasūtītājs grozījumus ir tiesīgs veikt tikai Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 56.pantā noteiktajos gadījumos. Nekonstatējot minētajā normā noteiktos priekšnosacījumus grozījumu veikšanai, pasūtītājam ir aizliegts grozījumus veikt.

[5] Rakstveida paskaidrojumā pasūtītājs pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Pieteicēja nav apstrīdējusi sarunu procedūras nolikumā noteiktās prasības attiecībā uz iepirkuma procedūras izvēli un nolikuma 12.2.punktā noteikto izslēgšanas noteikumu pārbaudi. Pieteicēja neuzdeva jautājumus par sarunu procedūras nolikuma prasībām iepirkuma komisijai un, iesniedzot pieteikumu sarunu procedūrā, apliecināja, ka piekrīt sarunu procedūras nolikumam.

[5.2] Ne noslēgtais līgums, ne likums nenoteic pasūtītāja pienākumu paaugstināt nolīgtās cenas. Normatīvie akti, kas nosaka un regulē sankciju ievešanu un piemērošanu, nav uzskatāmi par Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 56.panta otrajā daļā minētajām neparedzētajām izmaiņām normatīvajos aktos, kas būtu pamats veikt līguma grozījumus. Pasūtītājs, lai nodrošinātu līguma izpildi gadījumā, ja to ir ietekmējusi ģeopolitiskā situācija saistībā ar karadarbību Ukrainā un pret Krieviju un Baltkrieviju ieviestās sankcijas, bija tiesīgs rīkot sarunu procedūru, nepublicējot paziņojumu par līgumu.

[5.3] Lēmums par sarunu procedūras uzsākšanu pieņemts 2023.gadā. Tomēr neatkarīgi no Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma redakcijas iepirkuma komisijai bija jāpieprasa drošības iestādes atzinums par to, vai iepirkuma līguma noslēgšana ar pretendentu var radīt draudus nacionālajai drošībai, jo to paredz Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.pants un 53.panta otrā daļa (abās likuma redakcijās). Sarunu procedūra nebija iepriekšējās sarunu procedūras turpinājums.

[5.4] Ne biroja, ne pasūtītāja kompetencē neietilpst valsts drošības iestāžu sniegto atzinumu pārvērtēšana. Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma grozījumu anotācijā norādīts, ka saistība ar krimināsodāmām darbībām var tikt konstatēta, jau pirms persona tiek atzīta par vainīgu vai tai tiek piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Proti, saistība ar krimināsodāmām darbībām var izpausties kā tiesībsargājošo vai valsts drošības iestāžu rīcībā esoša operatīva informācija, kas nepārprotami norāda uz subjekta iesaisti krimināsodāmās darbībās.

[5.5] Pieteicēja par nolīgto līgumcenu līgumu izpildīt nevarēja, pasūtītājs uzreiz neizmantoja līgumā paredzētās tiesības vienpusēji atkāpties no līguma, bet gan izskatīja iespējas, kā normatīvo aktu ietvaros risināt jautājumu par būvdarbu sadārdzinājumu, tāpēc arī tika rīkota sarunu procedūra. Būvobjekts, pamatojoties uz Nacionālo bruņoto spēku likuma 4.[1]pantu, ir militārs objekts. Pasūtītājs saņēma negatīvu drošības iestādes atzinumu par pieteicēju, un pēc saņemtā atzinuma sarunu procedūra un attiecīgi līguma izpilde nebija turpināma, līdz ar ko pasūtītājs izmantoja līgumā paredzētās tiesības vienpusēji atkāpties no līguma.

[6] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis uzturēja pieteikumu, pamatojoties uz pieteikumā norādītajiem argumentiem.

Atbildētājas pārstāvji pieteikumu neatzina, pamatojoties uz pasūtītāja lēmumā, pārsūdzētajā lēmumā un paskaidrojumos norādītajiem argumentiem. Pasūtītāja pārstāvji papildus norādīja, ka nekur nav noteikts, cik ilgā laikā jāveic sarunas. Pieteicēja nebija vienīgā, kam radās problēmas Ukrainā sāktās karadarbības dēļ, turklāt pasūtītājs veic jaunus iepirkumus, un tam ir jānosaka prioritātes, arī izvērtējot finanšu iespējas. Līguma grozījumi nebija pasūtītāja prioritāte, jo būvdarbi nebija uzsākti un nepastāvēja zaudējuma riski. Visos iepirkumos pēc piedāvājumu iesniegšanas un pirms gala lēmuma pieņemšanas jautā iestādes vadītājam, vai finanšu līdzekļi konkrētajā apjomā ir pieejami. Var būt situācijas, kad procedūra jāpārtrauc, jo nauda nav pieejama. Lēmums par iepirkuma uzsākšanu tika pieņemts 2023.gada 22.februārī, kad tika apstiprināts nolikums.

Biroja pārstāve papildus norādīja, ka publiskā iepirkuma līgumā nevar izdarīt grozījumus, jo tas var rezultēties ar vienlīdzīgas attieksmes pārkāpumu. Izmaiņas saistībā ar cenām ir būtisks grozījums, par ko veicama jauna iepirkuma procedūra. Izslēgšanas noteikumi attiecināmi arī uz pieteicējas biedriem, konkrētā persona ir biedra patiesā labuma guvējs, kurš parakstīja līgumu par projektēšanu un būvniecību. Atzinums tika prasīts pamatoti, jo apstākļi var mainīties, salīdzinot ar sākotnējo procedūru, aizsargājamā informācija nonāk konkrētu cilvēku rokās, šīs personas tiek izvērtētas pamatoti. Attiecībā uz valdes locekļiem likums paredz vērtēt izdarītos noziedzīgos nodarījumus, bet konkrētais noteikums par negatīvo drošības iestādes atzinumu ir cits izslēgšanas pamats.

Motīvu daļa

[7] Tiesa, noklausoties lietas dalībnieku paskaidrojumus, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, secina, ka pieteikums ir noraidāms.

[8] Lietā pastāv strīds par to, vai pasūtītājs saistībā ar būvdarbu sadārdzinājumu jau noslēgtā iepirkuma līguma ietvaros pamatoti rīkoja sarunu procedūru un par pieteicēju pieprasīja valsts drošības iestādes atzinumu.

[9] Vispirms vērtējot pieteicējas iebildumus pret pasūtītāja atteikumu grozīt līgumu, tiesa secina, ka konkrētajā gadījumā atteikums ir pamatots.

[9.1] Eiropas Savienības Tiesa, interpretējot Padomes Direktīvu 92/50/EEK par procedūru koordinēšanu valsts pakalpojumu līgumu piešķiršanai, saistībā ar iepirkuma līguma grozīšanu norādījusi: lai nodrošinātu procedūru pārskatāmību un vienlīdzīgu attieksmi pret pretendentiem, grozījumi, kas veikti publiskā iepirkuma līgumā tā spēkā esības laikā, ir jauna līguma slēgšanas tiesību piešķiršana, ja to noteikumi ir būtiski atšķirīgi no sākotnējā līguma, un līdz ar to liecina par pušu vēlēšanos mainīt būtiskus šā līguma noteikumus (*2008.gada 19.jūnija sprieduma lietā „Pressetext Nachrichtenagentur", C-454/06, ECLI:EU:C:2008:351, 34.punkts*). Atbilstoši spēkā esošajam Publisko iepirkumu likuma 74.panta pirmās daļas 1.punktam, Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 78.pantam un Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 68.pantam iepirkuma līgumu var atzīt par spēkā neesošu vai saīsināt tā termiņu, ja šis līgums pretēji likumā noteiktajai kārtībai ir noslēgts, nepiemērojot likumā noteiktās iepirkuma procedūras. Līgums ir atzīstams par tādu, kas noslēgts bez attiecīgas iepirkumu procedūras, ja ir konstatējama tā noteikumu būtiska neatbilstība konkursa nolikumā paredzētā līguma projekta noteikumiem (*Senāta 2013.gada 3.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKA-185/2013, A420373313, 8.punkts*).

No minētā izriet, ka grozījumi pakalpojumu sniegšanas cenā ir būtiski līguma grozījumi, ja tie pieļauj atšķirīgu piedāvājumu iesniegšanu vai citu kandidātu vai pretendentu dalību vai izvēli iepirkuma procedūrā. Šādi grozījumi būtu atzīstami par jauna līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, un tas nonāku pretrunā ar publisko iepirkumu regulējošo normatīvo aktu pamatmērķi nodrošināt pakalpojumu sniegšanas brīvību un netraucētu konkurenci.

Sākotnējās sarunu procedūras rezultātā tika noslēgts līgums par 3 003 495,09 *euro*. 2022.gada 25.marta vēstulē pieteicēja piedāvāja pasūtītājam palielināt līgumcenu par 35 procentiem (*lietas 1.sēj. 50.lapa*). Sarunu procedūrā pieteicēja iesniedza precizētu piedāvājumu par 3 897 702,64 *euro* un līgumcenas palielināšanu par gandrīz 25 procentiem. Līgumcenas palielināšana par attiecīgo summu un procentiem ir atzīstama par būtiskām līguma izmaiņām, jo šāds palielinājums varētu ietekmēt kandidātu dalību, izvēli vai citu piedāvājumu iesniegšanu. Secīgi šādai jauna līguma slēgšanas tiesību piešķiršanai būtu jāpiemēro likumā noteiktās iepirkuma procedūras.

[9.2] Būtiski iepirkuma līguma grozījumi ir pieļaujami, ja iepirkuma līgums skaidri un nepārprotami paredz grozījumu iespēju, nosacījumus, ar kādiem grozījumi ir pieļaujami, grozījumu apjomu un būtību. Turklāt minētajiem noteikumiem ir jābūt tik skaidriem un nepārprotamiem, lai visi saimnieciskās darbības subjekti, kas ir ieinteresēti piedalīties konkrētajā līgumā, iepazīstoties ar iepirkuma dokumentāciju, zina par šādu grozījumu veikšanas iespēju (*Senāta 2019.gada 20.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-869/2019, ECLI:LV:AT:2019:0620.A420143417.11.S, 11.punkts*). Līdz ar to tālāk tiesa vērtēs, vai līgumā ir paredzēta iespēja pasūtītājam un pieteicējai vienoties par līguma būtiskiem grozījumiem, būtiski palielinot līgumcenu.

Tiesa konstatē, ka līgumā ir iekļautas normas, kas ļauj pasūtītājam grozīt līgumu, palielinot tā cenu (*lietas 1.sēj. 42.-58.lapa*). Līguma 19.punkts noteic pasūtītāja tiesības grozīt līgumu līgumā paredzētajā projektēšanas darbu apjomā un projektēšanas darbu veidos un attiecīgi cenās, kā arī tehniskajās prasībās, uzdodot pieteicējai veikt sākotnēji neparedzētus darbus līgumā noteiktajos gadījumos un veicot grozījumus būvdarbu cenās, būvprojekta izstrādes un izpildes grafikā, līguma izpildē iesaistītajās personās. Tātad līgums ļauj pasūtītājam palielināt līguma cenu gadījumos, ja ir jāveic izmaiņas būvdarbu vai projektēšanas apjomā līgumā noteiktajos gadījumos. Līgums neparedz iespēju palielināt līguma cenu sakarā ar būvniecības izmaksu sadārdzinājumu. Tā kā izskatāmajā gadījumā līgums neparedzēja līguma grozījumus, ja palielinās pakalpojuma sniegšanas pašizmaksa, tālāk tiesa vērtēs, vai būtiskus līguma grozījumus paredzēja Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likums.

[9.3] Saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 56.pantu iepirkuma līgumu drīkst grozīt tikai konkrētos līgumā vai šajā likumā paredzētajos gadījumos. Ikviens no līdzējiem ir tiesīgs prasīt iepirkuma līguma grozīšanu arī tad, ja notikušas būtiskas neparedzamas izmaiņas normatīvajos aktos, kas attiecas uz iepirkuma līguma izpildi, ja izmaiņas iestājas pēc piedāvājumu iesniegšanas termiņa beigām un tās ir nenovēršamas un neatkarīgas no līdzēju gribas un kontroles.

Lai izmaiņas normatīvajos aktos atzītu par tādām, kuru dēļ līdzēji ir tiesīgi prasīt līguma grozīšanu, tām jābūt saistītām ar līguma izpildi. Minētajā normā nav iekļauts attiecīgo izmaiņu normatīvajos aktos uzskaitījums. Taču no minētās normas izriet, ka izmaiņām normatīvajos aktos jābūt būtiskām. Tā kā šī norma pieļauj izņēmumu no vispārējās kārtības attiecībā uz būtiskiem līguma grozījumiem, tā jāinterpretē šauri. Proti, no minētās normas izriet, ka būtiski līguma grozījumi ir pieļaujami tikai gadījumos, kad izmaiņas normatīvajos aktos ietekmē vienīgi līguma izpildi, turklāt ietekmē līguma izpildi tieši.

Piemēram, līguma grozījumi ir pieļaujami saistībā ar grozījumiem nodokļu likmēs, ja tādēļ visiem pakalpojuma sniedzējiem tieši un par konkrētu summu palielinās pakalpojuma sniegšanas pašizmaksa (*S e n ā t a 2019.gada 20.decembra spriedums lietā Nr.SKA-499/2019, ECLI:LV:AT:2019:1220.A420210417.5.S*).

Ir vispārzināms fakts, ka pēc Krievijas masveida karadarbības Ukrainā uzsākšanas un iebrukuma Ukrainā sākuma 2022.gada 24.februārī būvniecības izmaksas ir būtiski palielinājušās. Nav noliedzams, ka ģeopolitiskā situācija saistībā ar karadarbību Ukrainā un pret Krieviju un Baltkrieviju ieviestās sankcijas radīja konsekvences, piemēram, metāla un citu resursu nepieejamību vai to izmaksu pieaugumu, kas praksē apgrūtināja vai padarīja neiespējamu izpildīt noslēgtos iepirkuma līgumus sākotnēji līgumā paredzētajā ietvarā. Būvizstrādājumu pieejamību, kā arī cenu kāpumu ietekmēja divi faktori: kara darbības rezultātā preču imports no Ukrainas būtiski saruka, rūpnīcas ir slēgtas, uzņēmumi apturējuši ražošanas procesus, nav iespējama saražoto preču piegāde; pasaules tirgus reakcija uz Krievijas īstenoto iebrukumu Ukrainā, kam sekoja Eiropas Savienības ieviestās sankcijas. Tā, piemēram, Eiropas Savienības sankcijas pret Krieviju ir noteiktas ar Padomes Regulu (ES) Nr.269/2014, Padomes Regulu (ES) Nr.833/2014, Padomes Regulu (ES) Nr.2022/263 un to jaunākajiem grozījumiem, kā arī ar Padomes Lēmumiem 2014/145/KĀDP un 2014/512/KĀDP. Eiropas Savienības sankcijas pret Baltkrieviju ir noteiktas ar Padomes Regulu (EK) Nr.765/2006 un tās jaunākajiem grozījumiem. 2022.gada 2.martā pieņemta Padomes Regula (ES) 2022/355, ar ko groza Regulu (EK) Nr.765/2006 par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz Baltkrieviju, kas aizliedz koksnes un cementa izstrādājumu importu uz Eiropas Savienības valstīm, ja to izcelsme ir Baltkrievija vai tie tiek eksportēti no Baltkrievijas. Tāpat ir aizliegts tieši vai netieši iepirkt koksnes un cementa izstrādājumus, kas atrodas Baltkrievijā vai ir Baltkrievijas izcelsmes izstrādājumi, kā arī transportēt šos izstrādājumus uz citām valstīm. Līdzīgi ierobežojumi tika ieviesti attiecībā uz dzelzs un tērauda izstrādājumu importu no Krievijas.

Sankcijas padara būvizstrādājumu importu no šīm valstīm par neiespējamu. Vislielākās problēmas ir novērotas attiecībā uz tērauda, koka, betona un bitumena pieejamību, kas vēsturiski lielos apjomos tika importēti no kara skartajām valstīm. No Krievijas galvenokārt tika importēts dzelzs, tērauds un to izstrādājumi, bet no Baltkrievijas un Ukrainas – koks un koka izstrādājumi, kokogle *(Ekonomikas ministrijas informatīvais ziņojums „Par situāciju būvniecības nozarē saistībā ar Krievijas agresiju Ukrainā un nepieciešamajiem risinājumiem publisko investīciju projektos" (TAP 22-TA-938)* pieejams tiesību aktu projektu portālā: *https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/5ede348a-1c08-43af-a118-d1468eb458b1)*). Tāpat arī vadlīnijās uzsvērts, ka būvmateriālu izmaksu sadārdzinājuma novērtēšana kļuva ļoti aktuāla Krievijas agresijas Ukrainā izraisītā neprognozējamā būvmateriālu cenu sadārdzinājuma un piegādes traucējumu dēļ. Krievijas karadarbības Ukrainā ietekmes dēļ būvkomersanti saskaras ar objektīvām problēmām izpildīt iepriekš uzņemtās līgumsaistības un nodrošināt publisko būvdarbu līgumu izpildi. Izejvielu un būvmateriālu sadārdzinājums neļauj iekļauties līgumcenā, radot finanšu zaudējumus, savukārt būvmateriālu nestabilās piegādes apdraud būvniecības ieceres īstenošanas termiņu ievērošanu. Pieaugot zaudējumu apjomam, palielinās risks, ka būvkomersanti vienpusēji atkāpsies no publiskajiem būvdarbu līgumiem, atstājot nepabeigtus būvobjektus. Šāda notikumu attīstība radīs zaudējumus pasūtītājam, jo jauna publisko būvdarbu iepirkuma rīkošana ir laikietilpīgs process, sadrumstalots

būvdarbu veikšanas process samazina pasūtītāja iespēju efektīvi aizstāvēt savas intereses, būvobjekta uzturēšana dīkstāves laikā prasīs papildu finanšu resursus, jaunā līgumcena ar lielu varbūtību būs augstāka, ņemot vērā nestabilo situāciju nozarē (*skat.* *https://www.em.gov.lv/lv/vadlinijas-buvmaterialu-izmaksu-sadardzinajuma-novertesanai-sakara-ar-krievijas-militaro-agresiju-ukraina-grozijumu-veiksanai-speka-esosajos-publiskajos-buvdarbu-ligumos-attieciba-uz-eku-buvniecibu*). Vadlīnijas noteica būvmateriālu izmaksu sadārdzinājuma novērtēšanas metodiku pēc vienotiem kritērijiem publisko būvdarbu līgumu veiksmīgai saistību izpildei. Tās attiecas uz ēku būvniecību un tās ir izstrādātas, ņemot vērā biroja, Centrālās finanšu un līgumu aģentūras, VAS „Valsts nekustamie īpašumi", biedrības „Latvijas Lielo pilsētu asociācija" un biedrības „Latvijas Pašvaldību savienība" viedokli un pieredzi.

Tātad karš Ukrainā un sankcijas ir ietekmējušas būvmateriālu piegādes, jo tirgū ir samazinājies būvmateriālu piedāvājums no Krievijas, Baltkrievijas un Ukrainas. Tajā pašā laikā, neskatoties uz to, ka plaša mēroga karadarbība Ukrainā, kā arī cenu straujais pieaugums, preču un būvmateriālu nepieejamība ģeopolitiskās situācijas un pasaulē esošo norišu sakarā, ir uzskatāmi par apstākļiem, ko nevarēja paredzēt un kas iestājās pēc piedāvājumu iesniegšanas termiņa beigām, ir nenovēršami un neatkarīgi no līdzēju gribas un kontroles, šīs izmaiņas normatīvajos aktos, proti, sankciju ieviešana attiecībā uz būvmateriālu importu no Krievijas un Baltkrievijas, nav atzīstamas par izmaiņām, kas tieši ietekmē līguma izpildi. Būvmateriālu ievešana kopumā aizliegta netika, un pieteicējai bija jāmeklē citi būvmateriālu piegādātāji vai jāiegādājas būvmateriālu krājumi par augstākām cenām.

[9.4] Visbeidzot tiesa norāda, ka pat tad, ja līgums vai normatīvie akti pieļautu būtiski grozīt līgumu, palielinot līgumcenu, nedz normatīvie akti, nedz arī līgums neuzliek pienākumu pasūtītājam piekrist līguma grozījumiem.

Saskaņā ar līguma 1. un 2.punktu pasūtītājs uzdod un pieteicēja apņemas veikt būvprojekta izstrādi, būvdarbus un autoruzraudzību objektam astoņpadsmit mēnešu laikā no līguma spēkā stāšanās dienas. Saskaņā ar līguma 3.1.punktu tā kopējā summa ir 3 003 495,09 *euro*, tajā skaitā pievienotās vērtības nodoklis 521 267,74 *euro* un 2 482 227,35 *euro* līgumcena, kurā ietilpst būvprojekta izstrādes izmaksas 125 450 *euro*, būvdarbu izmaksas 2 136 615,77 *euro*, pasūtītāja finanšu rezerve neparedzētiem darbiem 213 661,58 *euro*, autoruzraudzības darbu izmaksas 6500 *euro*. Saskaņā ar līguma 5.10.punktu pieteicējai ir pienākums par darbu izpildes kavējošiem faktoriem nekavējoties rakstiski informēt pasūtītāju. Līguma 21.punkts noteic, ka puses nenes atbildību par pilnīgu vai daļēju līguma neizpildi, ja tā radusies nepārvaramu, no pusēm neatkarīgu ārkārtēju apstākļu dēļ. Pie šādiem apstākļiem pieskaitāmi ugunsgrēks, dabas stihijas (plūdu, zemestrīces), valdības lēmumi un rīkojumi un citi ārkārtēja rakstura negadījumi, ko puses nevarēja iepriekš paredzēt. Nepārvaramas varas apstākļi tiek apstiprināti ar Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras vai citas kompetentas iestādes izsniegtu slēdzienu.

No minētā izriet, ka pasūtītājam bija tiesības nepiekrist cenas palielināšanai un pieteicējai bija tiesības vienpusēji izbeigt līgumu un nenest par to atbildību, ja tā minēto iemeslu dēļ nevarēja izpildīt līgumu par nolīgto cenu.

[10] Attiecībā uz pieteicējas iebildumiem par neatbilstošas iepirkumu procedūras izvēli tiesa norāda turpmāko.

[10.1] Saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 64.panta pirmās daļas 1.punktu birojs ir tiesīgs iesniegumu atstāt bez izskatīšanas, ja iesniegums neatbilst šā likuma 63.panta pirmās, otrās, trešās vai piektās daļas prasībām. Atbilstoši likuma 63.panta pirmajai daļai persona, kura ir vai ir bijusi ieinteresēta iegūt tiesības noslēgt iepirkuma līgumu un uzskata, ka ir aizskartas tās tiesības vai ir iespējams šo tiesību aizskārums, ko rada varbūtējs Eiropas Savienības normatīvo aktu vai citu normatīvo aktu pārkāpums, ir tiesīga iesniegt iesniegumu par kandidātu vai pretendentu atlases noteikumiem, tehniskajām specifikācijām un citām prasībām, kas attiecas uz konkrēto iepirkuma procedūru, vai par pasūtītāja vai iepirkuma komisijas (ja tāda izveidojama) darbību iepirkuma procedūras laikā.

Neatbilstošas procedūras piemērošana vai pasūtītāja izšķiršanās procedūru nepiemērot vispār, rada konkrētas sekas, piemēram, tiek sašaurināts to personu loks, kuras teorētiski varētu pretendēt uz konkrētā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu. Tomēr tas nepadara par administratīvajiem aktiem paziņojumus par to. Arī lēmums par noteikta procedūras veida izvēli nav administratīvais akts. Tam pašam par sevi nav galīga noregulējuma rakstura – ar to netiek galīgi noregulēts jautājums par to, kāds būs iepirkuma rezultāts, nevienai personai netiek piešķirtas līguma slēgšanas tiesības vai tās atņemtas (nevienam šādu tiesību nav bijis) (*Senāta 2015.gada 8.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-550/2015, Nr.A420307713, 9.punkts*). Tajā pašā laikā par neatbilstošas procedūras piemērošanu ir iespējams strīdēties, saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 67.pantu iesniedzot tiesā pieteikumu par iepirkuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu, to noteikumu grozīšanu vai atcelšanu. Saskaņā ar likuma 67.panta trešās daļas 2.punkta a apakšpunktu pieteikumu par šā likuma 68.panta pirmajā daļā minētajiem pārkāpumiem var iesniegt viena mēneša laikā pēc dienas, kad biroja tīmekļvietnē vai Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī publicēts tāds paziņojums par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, kurā pasūtītājs ir ietvēris pamatojumu lēmumam piešķirt tiesības slēgt iepirkuma līgumu, nepublicējot paziņojumu par līgumu. Atbilstoši likuma 68.panta pirmās daļas 1., 2. un 3.punktam iepirkuma līgums noslēgts, nepiemērojot šajā likumā noteiktās iepirkuma procedūras vai šā likuma 6.panta septītajā daļā minēto iepirkuma veikšanas kārtību, ja pasūtītājam tā bija jāpiemēro; pasūtītājs ir neatbilstoši šā likuma 6.panta sestās daļas noteikumiem piemērojis sarunu procedūru, nepublicējot paziņojumu par līgumu, vai nepamatoti veicis iepirkumu šā likuma 6.panta septītajā daļā noteiktajā kārtībā; iepirkuma līgums noslēgts, piešķirot tiesības slēgt iepirkuma līgumu, nepamatoti nepublicējot paziņojumu par līgumu Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

Tātad sarunu procedūras, nepublicējot paziņojumu par līgumu, izvēli ir iespējams pārsūdzēt, iesniedzot pieteikumu par iepirkuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu vai tā noteikumu grozīšanu. Pretējā gadījumā nav konstatējams, ka iepirkuma rezultāts ir galīgi noregulēts un kādai personai ir piešķirtas vai atņemtas līguma slēgšanas tiesības tādēļ, ka tiek sašaurināts to personu loks, kuras teorētiski varētu pretendēt uz konkrētā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu. Līdz ar to nav pamatots atbildētājas arguments par to, ka sarunu procedūras, nepublicējot paziņojumu par līgumu, izvēli pieteicējai vajadzēja apstrīdēt kopā ar pārējām nolikuma prasībām pirms lēmuma pieņemšanas par iepirkuma rezultātiem.

[10.2] Konkrētajā gadījumā pieteicēja nenorāda, ka ar sarunu procedūras, nepublicējot paziņojumu par līgumu, izvēli tai tika liegtas tiesības piedalīties iepirkumā. No lietas materiāliem izriet un par to nav strīda, ka pieteicēja ir piedalījusies sarunu procedūrā un ka tās piedāvājums tika izvērtēts pēc būtības. Pieteicēja iebilst pret šīs procedūras izvēli nevis tāpēc, ka uzskata, ka šādas procedūras piemērošanai nebija pamata un pakalpojumi bija jāiepērk konkursa kārtībā, bet kontekstā ar pasūtītāja atteikumu grozīt līgumu, palielinot līgumcenu, ko tiesa jau ir izvērtējusi iepriekš.

Tajā pašā laikā tiesa konstatē, ka birojs pamatoti ir atstājis pieteicējas iesniegumu daļā par iepirkuma procedūras izvēli bez izskatīšanas, jo pieteicējas subjektīvās tiesības ar šādas procedūras izvēli netika aizskartas, šajā apstrīdēšanas iesnieguma daļā pieteicēja neapstrīd pretendentu atlases noteikumus, tehniskās specifikācijas vai citas prasības, kas attiecas uz konkrēto iepirkuma procedūru, vai pasūtītāja darbību iepirkuma procedūras laikā.

[10.3] Papildus tiesa uzskata par nepieciešamu norādīt, ka tā piekrīt pieteicējai, ka konkrētajā gadījumā sarunu procedūra, nepublicējot paziņojumu par līgumu, tika izvēlēta nepamatoti. Sarunu procedūras, nepublicējot paziņojumu par līgumu, izvēli nosaka Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 6.pants. Saskaņā ar šī panta sestās daļas 4.punktu pasūtītājs ir tiesīgs piemērot sarunu procedūru, nepublicējot paziņojumu par līgumu, saskaņā ar šā likuma 53.pantu, ja pasūtītājam neparedzamu ārkārtas apstākļu (piemēram, dabas katastrofas vai avārijas) rezultātā objektīvi radusies situācija, kurā steidzamības dēļ nav iespējams piemērot slēgtu konkursu vai sarunu procedūru, publicējot paziņojumu par līgumu, arī tad, ja pasūtītājs izmanto visas šajā likumā noteiktās pieteikumu un piedāvājumu iesniegšanas termiņu saīsināšanas iespējas, — ciktāl tas ir nepieciešams, lai novērstu ārkārtas situāciju. Minētie apstākļi, kas pamato ārkārtas situāciju, nedrīkst būt atkarīgi no pasūtītāja rīcības.

No minētā izriet, ka sarunu procedūru, nepublicējot paziņojumu par līgumu, pasūtītājs ir tiesīgs piemērot, lai novērstu ārkārtas situāciju un

steidzamības dēļ nevar piemērot citu iepirkuma procedūru. Tāpat no minētā izriet, ka strīdus sarunu procedūra ir pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos, kas ir skaidri uzskaitīti un interpretējami šauri. Proti, par neparedzamiem ārkārtas apstākļiem uzskatāmi apstākļi, kuri izriet ārpus normālas ekonomiskās un sociālās situācijas robežām un kuru dēļ radusies neatliekama nepieciešamība veikt iepirkumu neparedzamo ārkārtas apstākļu izraisīto seku novēršanai. Nepieciešamība pabeigt nozīmīga objekta būvdarbus līdz noteiktam datumam nepietiekamā finansējuma apstākļos vai būvniecības izmaksu sadārdzinājums nav atzīstami par ārkārtas situāciju, kura ir steidzīgi jānovērš.

Sarunu procedūra tika veikta, jo tās ietvaros paredzēts slēgt papildu vienošanos par līgumā noteikto būvdarbu izmaksu sadārdzinājumu, jo par nolīgto cenu pieteicēja nevarēja uzbūvēt kopmītnes. No lietas materiāliem neizriet, ka strīdus objekts bija jāuzbūvē steidzīgi prioritārā kārtā. Nedz 2022.gada 25.novembra rīkojumā par iepirkuma komisijas izveidošanu iepirkuma veikšanai, nedz arī citos dokumentos pasūtītājs nav norādījis, kāpēc situāciju ar būvdarbu izmaksas sadārdzinājumu nevar novērst, izvēloties citas iepirkuma procedūras.

[11] Tālāk tiesa konstatē, ka pieteicējas arguments, k a sarunu procedūra pēc būtības ir iepriekšējās iepirkuma procedūras turpinājums un pasūtītājam līdz ar to nebija pamata piemērot nolikuma 12.2.punktu un Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.pantu un pieprasīt drošības iestādes atzinumu, nav pamatots turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[11.1] Vispirms tiesa nepiekrīt pieteicējai, ka sarunu procedūra ir sākotnējās sarunu procedūras turpinājums, jo sākotnējā sarunu procedūra ir noslēgusies ar pieteicējas atzīšanu par uzvarētāju, līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu pieteicējai un līguma noslēgšanu. Par to, ka sarunu procedūra ir jauns iepirkums, liecina arī iepirkuma dokumentācija. No lietas materiāliem, tajā skaitā no nolikuma 1.1.punkta, izriet, ka sarunu procedūra tiek rīkota saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 6.panta sestās daļas 4.punktu, un tās rezultātā pie līguma tiks slēgta papildus vienošanās par līgumā noteikto būvdarbu izmaksu sadārdzinājumu. Atbilstoši nolikuma 2.1.punktam sarunu procedūras priekšmets ir būvdarbu sadārdzinājums ārkārtas apstākļos „Būvprojekta izstrāde, būvdarbu veikšana un autoruzraudzība objektā „Kopmītnes (003) pārbūve Ezermalas ielā 6, Rīgā"". Nolikuma 2.2.punkts noteic, ka būvdarbu izpildes termiņš ir deviņi mēneši no vienošanās spēkā stāšanās dienas. Nolikuma 3.1. un 3.2.punkts noteic komisijas pienākumus nosūtīt pretendentam uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu un tā iesniegšanas termiņu. Tāpat nolikums nosaka prasības piedāvājumam, ietver noteikumus par sarunu procedūras norisi, kvalifikācijas prasības, prasības tehniskajam un finanšu piedāvājumam, kvalifikācijas pārbaudes noteikumus, kā arī noteikumu piedāvājuma vērtēšanai un pretendenta atbilstības pārbaudei.

Līdz ar to sarunu procedūra, kaut arī saistīta ar sākotnējās sarunu procedūras priekšmetu, ir jauna iepirkuma procedūra, kas tiek rīkota nolūkā vienoties par jau noslēgtā līguma pakalpojumu izmaksu palielinājumu.

[11.2] Attiecībā uz nolikuma 12.2.punkta piemērošanu tiesa, pirmkārt, norāda, ka pieteicēja nav apstrīdējusi šo normu atbilstoši Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 63.panta ceturtajai daļai, kas noteic, ka iesniegumu birojam var iesniegt, nosūtot to pa pastu, faksu vai elektroniski, izmantojot drošu elektronisko parakstu vai pievienojot elektroniskajam pastam skenētu dokumentu, vai nodot personiski. Iesniegums uzskatāms par iesniegtu birojam šā panta otrajā un trešajā daļā noteiktajā termiņā, ja tas saņemts šā biroja darba laikā ne vēlāk kā termiņa pēdējā dienā. Līdz ar to birojs pamatoti pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu ir atstājis bez izskatīšanas saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 64.panta pirmās daļas 1.punktu.

Otrkārt, saskaņā ar šo nolikuma punktu pasūtītājs saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 53.panta otro daļu pārbauda, vai pretendents, kuram būtu piešķiramas vienošanās slēgšanas tiesības, nav izslēdzams no dalības sarunu procedūrā Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta otrās daļas 1. un 2.punkta minēto pārkāpumu dēļ un rīkojies saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.pantu un 44.[1]pantu.

Saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 53.panta otro daļu sarunu procedūrā, nepublicējot paziņojumu par līgumu, pasūtītājs ir tiesīgs nepiemērot šā likuma 44.panta otrajā daļā noteiktos kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumus, izņemot šā likuma 44.panta otrās daļas 1. un 2.punktā paredzētos noteikumus. Pasūtītājs ir tiesīgs nepiemērot arī šā likuma 44.panta otrās daļas 1.punktā paredzētos kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumus, ja vienīgais noteiktajām prasībām atbilstošais kandidāts vai pretendents būtu izslēdzams no dalības sarunu procedūrā, nepublicējot paziņojumu par līgumu, saskaņā ar šā likuma 44.panta otrās daļas 1.punktu, bet iepirkuma līguma noslēgšana ir nepieciešama būtisku valsts interešu aizsardzībai. Saskaņā ar likuma 44.panta otrās daļas 2.punktu pretendentu izslēdz, ja pasūtītājs ir saņēmis valsts drošības iestādes atzinumu, ka iepirkuma līguma noslēgšana ar pretendentu var radīt draudus nacionālajai drošībai, tai skaitā kandidāta vai pretendenta darbība ir vērsta pret Latvijas Republikas drošību, pretendents ir saistīts ar organizēto noziedzību vai kriminālsodāmām darbībām, ir ziņas, kas apliecina pretendenta piederību aizliegtiem militarizētiem vai bruņotiem grupējumiem, sabiedriskajām organizācijām (partijām) vai to apvienībām vai reliģiskajām organizācijām.

No minētā izriet, ka konkrētajā gadījumā pasūtītājam sarunu procedūrā bija jāpiemēro Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta otrās daļas 1. un 2.punktā minētie pretendenta izslēgšanas noteikumi un jāizslēdz pretendents no dalības iepirkumā, ja saskaņā ar valsts drošības iestādes atzinumu pretendents rada draudus nacionālajai drošībai. No minētā izriet arī tas, ka nolikuma 12.2.punkts dublē likuma normu attiecībā uz pretendenta izslēgšanu no dalības iepirkumā, ja ir saņemts drošības iestādes negatīvs atzinums. Līdz ar to, pat tad, ja šī norma nebūtu iekļauta nolikumā, pasūtītājam būtu jāpieprasa drošības iestādes atzinums un jāizslēdz pieteicēja drošības iestādes negatīva atzinuma gadījumā. Līdz ar to šī nolikuma prasība pēc būtības ir pamatota un tiesiska.

[11.3] Papildus par piemērojamo likuma redakciju tiesa norāda, ka, pirmkārt, saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma pārejas noteikumu 14.punktu, ja iepirkums vai iepirkuma procedūra ir izsludināta vai lēmums par iepirkuma vai iepirkuma procedūras uzsākšanu, kad iepirkums vai iepirkuma procedūra nav jāizsludina, ir pieņemts līdz 2022.gada 31.decembrim, iepirkums vai iepirkuma procedūra pabeidzama, tai skaitā apstrīdama vai pārsūdzama, saskaņā ar tiem šā likuma noteikumiem, kas bija spēkā attiecīgā iepirkuma vai iepirkuma procedūras izsludināšanas vai lēmuma par tās uzsākšanu pieņemšanas dienā.

Tiesa konstatē, ka 2022.gada 25.novembrī, kad tika izdots pasūtītāja rīkojums par iepirkuma komisijas izveidošanu un nolikuma projekta izskatīšanas laikā, bija spēkā Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta pirmās daļas 2.punkts, kas noteica, ka pasūtītājs izslēdz pretendentu no dalības iepirkuma procedūrā, ja pasūtītājs ir saņēmis valsts drošības iestādes atzinumu, ka iepirkuma līguma noslēgšana ar kandidātu vai pretendentu var radīt draudus nacionālajai drošībai. 2023.gada 1.janvārī, pirms nolikuma apstiprināšanas 2023.gada 22.februārī un pasūtītāja uzaicinājuma nosūtīšanas pieteicējai par dalību sarunu procedūrā 2023.gada 9.martā, stājās spēkā grozījumi Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likumā un pretendentu izslēgšanas noteikumi saistībā ar negatīvu drošības iestādes atzinumu. Secīgi gan līdz 2022.gada 31.decembrim, gan arī kopš 2023.gada 1.janvāra pasūtītājam bija jāpieprasa drošības iestādes atzinums un jāizslēdz pretendents no turpmākas dalības iepirkumā negatīva drošības iestādes atzinuma dēļ.

Otrkārt, konkrētajā lietā pasūtītāja rīkojums par iepirkuma komisijas izveidošanu sarunu procedūras rīkošanai tika izdots 2022.gada 25.novembrī, un iepirkuma komisijas sēde, kurā tika izskatīts nolikuma projekts, notika 2022.gada 29.novembrī (*lietas 1.sēj. 64.-65.lapa*). Savukārt 2023.gada 18.janvārī iepirkuma komisija nolēma uzdot jautājumu Nacionālo bruņoto spēku Apvienotajam štābam un Aizsardzības ministrijai par iepirkuma tālāko virzību, nolikums tika apstiprināts 2023.gada 22.februārī, un pasūtītājs uzaicināja pieteicēju piedalīties sarunu procedūrā 2023.gada 9.martā (*lietas 1.sēj. 72., 74. un 221.lapa*). Tātad lēmums par sarunu procedūras uzsākšanu nevarēja tikt pieņemts pirms atbildes saņemšanas no Nacionālo bruņoto spēku

Apvienotā štāba un Aizsardzības ministrijas un secīgi nolikuma apstiprināšanas. Līdz ar to sarunu procedūrai ir piemērojams Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likums redakcijā, kas bija spēkā pēc minēto grozījumu spēkā stāšanās 2023.gada 1.janvārī.

[12] Pieteicēja norādīja, ka pasūtītājam sarunu procedūras ietvaros bija jānonāk pie tāda paša secinājuma par pieteicējas atbilstību kandidātu atlases prasībām, kā tas bija secināts jau sākotnējā sarunu procedūrā. Tiesa tam nepiekrīt turpmāk minēto argumentu dēļ.

[12.1] Draudi nacionālajai drošībai netika determinēti likumā, un to izvērtēšanas metodika un kritēriji ir attiecīgās drošības iestādes kompetencē. Pēc grozījumu spēkā stāšanās pasūtītājam, tāpat kā iepriekš, ir jāizslēdz no dalības iepirkumā pretendents, ja pasūtītājs ir saņēmis valsts drošības iestādes atzinumu, ka iepirkuma līguma noslēgšana ar pretendentu var radīt draudus nacionālajai drošībai. Ar grozījumiem likumdevējs ir izšķīries norādīt piemērus nacionālās drošības apdraudējumam, tiesību normu papildinot ar atsauci uz pret Latvijas Republikas drošību vērstu pretendenta darbību, pretendenta saistību ar organizēto noziedzību vai krimināLsodāmām darbībām, ziņu esību par pretendenta piederību aizliegtiem militarizētiem vai bruņotiem grupējumiem, sabiedriskajām organizācijām (partijām) vai to apvienībām vai reliģiskajām organizācijām. Tātad arī pēc grozījumiem kompetentajai drošības iestādei ir jāveic tā pati pretendenta pārbaude un drošības risku izvērtējums.

No likumprojekta „Grozījumi Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likumā" izriet, ka grozījumi bija nepieciešami tajā skaitā, lai pilnveidotu izslēgšanas nosacījuma regulējumu un tā pārbaudes kārtību attiecībā uz valsts drošības iestāžu sniegtajiem atzinumiem (likumprojekta 14.pantā ietvertā likuma 44.panta otrās daļas 2.punkts un piektās daļas 3.punkts). No anotācijas izriet, ka šī brīža regulējums neaptver citus riskus, jo saistība ar organizēto noziedzību vai krimināLsodāmām darbībām var tikt konstatēta jau pirms persona tiek atzīta par vainīgu vai tai piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, tai skaitā noziedzīgas organizācijas izveidošanu, vadīšanu, iesaistīšanos tajā vai tās sastāvā ietilpstošā organizētā grupā vai citā noziedzīgā formējumā vai piedalīšanos šādas organizācijas izdarītos noziedzīgos nodarījumos u.c. noziedzīgiem nodarījumiem, kas saskaņā ar likumprojektā ietvertā likuma 44.panta otrās daļas 1.punktu jau paredz pretendentu izslēgšanu no turpmākas dalības iepirkumu procedūrā, pamatojoties uz to, ka persona atzīta par vainīgu vai tai piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis par konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem. Proti, saistība ar organizēto noziedzību vai krimināLsodāmām darbībām var izpausties kā tiesībsargājošo vai valsts drošības iestāžu rīcībā esoša operatīva rakstura informācija, kas nepārprotami norāda uz subjekta iesaisti krimināLsodāmās darbībās (*https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/D431C3AE609C6F0AC2258879004B12B3?OpenDocument#b*).

Secīgi ar likuma grozījumiem tika precizēts, ka drošības riski pastāv ne tikai tad, ja persona ir atzīta par vainīgu vai tai piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis par konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem, bet arī tad, ja pastāv operatīva rakstura informācija, kas nepārprotami norāda uz subjekta iesaisti krimināLsodāmās darbībās. Tomēr šāds precizējums nav atzīstams par drošības iestāžu vērtējuma apjoma paplašināšanu vai noteikšanu. Tajā pašā laikā nav noliedzams, ka drošības riski, laika gaitā mainoties ģeopolitiskajai un iekšpolitiskajai situācijai valstī, mainās, mainās situācijas uztvere, šo risku un notikumu interpretācija. Līdz ar to pieteicējas arguments par to, ka Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma piemērošana redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022.gada 31.decembrim, garantē pozitīvu atzinumu, ir deklaratīvs, spekulatīvs un subjektīvs.

[12.2] Papildus par atzinuma pieprasīšanu kompetentajai drošības iestādei tiesa norāda, ka saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta septīto daļu redakcijā līdz 2022.gada 31.decembrim atzinums par pretendenta reputāciju drošības jomā tika pieprasīts Satversmes aizsardzības biroja Nacionālajai drošības iestādei. Savukārt saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma redakcijā, kas ir spēkā kopš 2023.gada 1.janvāra, 44.panta piektās daļas 3.punktu atzinumu pieprasa Militārās izlūkošanas un drošības dienestam, ja pasūtītājs ir Aizsardzības ministrija. Tādējādi konkrētajā gadījumā atzinums par pieteicējas reputācijas riskiem drošības jomā pasūtītājam bija jāpieprasa Militārās izlūkošanas un drošības dienestam, un tā drošības situācijas novērtējums var atšķirties no Satversmes aizsardzības biroja novērtējuma.

[13] Pieteicēja iebilst valsts drošības iestādes atzinuma saturam un tā attiecināmībai uz pieteicēju. Tiesa atzīst pieteicējas iebildumus par nepamatotiem turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[13.1] Likums piešķir drošības iestādēm novērtējuma brīvību, izvērtējot iespējamos drošības riskus un pretendentu reputāciju drošības jomā. Šāda vērtējuma pārbaudes iespējas tiesā ir ierobežotas. Novērtējuma brīvības gadījumā tiesa nevar pārvērtēt iestādes izdarīto secinājumu pēc satura, bet var vienīgi pārbaudīt, vai iestāde nav pieļāvusi acīmredzamu kļūdu novērtējuma brīvības izmantošanā. Tādējādi, kontrolējot Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta otrās daļas 2.punkta ievērošanu publiskā iepirkumā, tiesai konkrētajā gadījumā nav jānovērtē, vai pastāv reputācijas riski drošības jomā attiecībā uz pieteicēju, bet ir jāpārbauda, vai ir konstatējamas acīmredzamas kļūdas novērtējuma brīvības izmantošanā.

[13.2] No strīdus atzinuma izriet, ka Valsts policija ir uzsākusi kriminālprocesu par /atzinuma saturs/ (*lietas 2.sēj. 61.-62.lapa*).

Tiesa nekonstatē acīmredzamas kļūdas novērtējuma brīvības izmantošanā, jo no komercreģistra ziņām izriet, ka /pers. D/ bijis SIA /Nosaukums B/ valdes loceklis no /datums A/līdz /datums B/(ar tiesībām pārstāvēt kapitālsabiedrību gan atsevišķi/gan kopā ar citiem valdes locekļiem), padomes priekšsēdētājs no /datums B/līdz /datums C/un patiesā labuma guvējs no /datums D/līdz /datums E/. Līdz ar to atzinumā ir izvērtēta SIA /Nosaukums B/ un tās patiesā labuma guvēja saistība ar krimināLprocesa uzsākšanu par /atzinuma saturs/, kā arī SIA /Nosaukums B/ patiesā labuma guvēju raksturojoša informācija, kas liecina par viņa nihilistisku attieksmi pret normatīvo aktu prasībām. Minētā informācija attiecas uz reputācijas riskiem drošības jomā.

[13.3] Attiecībā uz pieteicējas iebildumiem pret pieteicējas biedru patiesā labuma guvēju vērtēšanu saistībā ar pieteicējas reputāciju militārās drošības jomā un norādi uz nevainīguma prezumpciju attiecībā uz /pers. D/ tiesa norāda turpmāk minēto.

Saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta trešās daļas 1.punktu šā panta otrajā daļā minētie izslēgšanas iemesli attiecas arī uz jebkuru no šādām personām: uz personālsabiedrības biedru, ja kandidāts vai pretendents ir personālsabiedrība. Tātad drošības iestādei ir pienākums vērtēt pretendenta reputāciju militārās drošības jomā un, ja pretendents ir personālsabiedrība, tad ir jāvērtē arī tā biedru reputācija. Likums konkrēti nenosaka, kā saistībā ar biedru reputāciju drošības iestādei jāvērtē biedra patiesā labuma guvēji. Tajā pašā laikā Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta otrās daļas 1.punktā ir norāde ne tikai uz pretendentu, bet arī pretendenta valdes un padomes locekļiem, pārstāvēttiesīgām personām, kā arī citiem pārstāvjiem. Vienlaikus drošības iestādes ir tiesīgas vērtēt jebkurus reputācijas riskus militārās drošības jomā, un tiesa var izvērtēt, vai drošības iestāde ir pieļāvusi acīmredzamas kļūdas novērtējuma brīvības izmantošanā. Tiesa nekonstatē, ka personālsabiedrības biedra patiesā labuma guvēja personības un darbību vērtēšana ir pretrunā ar likumā norādītajiem principiem (iepirkuma atklātums, piegādātāju brīva konkurence, kā arī vienlīdzīga un taisnīga attieksme pret tiem, pasūtītāju līdzekļu efektīva izmantošana un maksimāla pasūtītāju risku samazināšana) un vērtēšanas metodiku saistībā ar pretendentu reputāciju, jo kapitālsabiedrību valde, padome un patiesā labuma guvēji ietekmē kapitālsabiedrības saimniecisko darbību un nosaka tās attīstības virzienus, piedalās lēmumu pieņemšanā par darījumu slēgšanu, izpildi un pārstāv to attiecībās ar trešajām personām.

Savukārt attiecībā uz pieteicējas argumentu par nevainīguma prezumpciju tiesa norāda, ka atšķirībā no iepirkuma komisijas pārbaudes, kas jāveic atbilstoši Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 44.panta otrās daļas 1.punktam, drošības iestādei nav jākonstatē, ka pretendenta patiesā labuma guvējs ir atzīts par vainīgu ar tādu prokurora priekšrakstu par sodu vai tiesas spriedumu, kas stājies spēkā un kļuvis neapstrīdams un nepārsūdzams, vai ka pretendenta patiesā labuma guvējam ir piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis par jebkuru no pantā noziedzīgiem nodarījumiem.

[14] Visbeidzot tiesa vērtēs pieteicējas argumentu par labas pārvaldības principa pārkāpumu, rīkojot sarunu procedūru gadu pēc pieteicējas lūguma pārskatīt līgumcenu.

Pieteicēja 2022.gada 24.marta vēstulē pasūtītājam, atsaucoties uz Centrālās statistikas pārvaldes datiem, norādīja, ka no piedāvājuma iesniegšanas brīža līdz 2021.gada ceturtajam ceturksnim būvniecības izmaksu palielināšanas temps ir būtiski palielinājies un 2021.gada pēdējā ceturkšņa beigās sasniedzis 14,6 procentus, līguma saistību izpildi ir ietekmējušas un nākotnē uz nenoteiktu laiku ietekmēs Eiropas Savienības noteiktās sankcijas Krievijai un Baltkrievijai, piemēram, saskaņā ar Eiropas Padomes 2022.gada 2.marta Regulu Nr.22/355 ir noteikts cementa, koksnes, dzelzs un tērauda izstrādājumu importa aizliegums Eiropas Savienībā no Baltkrievijas, un saskaņā ar Eiropas Padomes 2022.gada 15.marta Regulu Nr.2022/428 ir noteikts dzelzs un tērauda izstrādājumu importa aizliegums Eiropas Savienībā no Krievijas. Pieteicējai jāpārstrukturē būvdarbu organizācija un jāizvēlas citi sadarbības partneri, kas būtiski sadārdzina projekta realizāciju. Pieteicēja vispārīgi norādīja uz bitumena, gāzes cenu, metālizstrādājumu, degvielas un saliekamo tērauda konstrukciju cenu kāpumu un uz to, ka objektā plānotos būvdarbus tā nevarēs izpildīt par līgumcenu. Ņemot vērā minēto, pieteicēja piedāvāja grozīt līgumu, palielinot tā cenu par 35 procentiem (*lietas 1.sēj. 58.-59.lapa*). 2022.gada 2.maijā pieteicēja nosūtīja pasūtītājam izmaksu sadārdzinājuma tāmes būvdarbiem un lūdza vienoties par izmaksu sadārdzinājumu, lai pieteicēja varētu vienoties ar apakšuzņēmējiem un sākt darbu izpildi (*lietas 1.sēj. 60.lapa*).

No lietas materiāliem izriet, ka pasūtītājs 2022.gada 30.martā ir vērsies birojā ar jautājumiem par līguma grozījumu pieļaujamību, un birojs 2022.gada 4.aprīļa vēstulē informēja pasūtītāju par līguma grozījumu nepieļaujamību un iespēju rīkot sarunu procedūru (*lietas 1.sēj. 142., 144.lapa*).

Atbildot uz pieteicējas vēstulēm un lūgumu grozīt līgumu, pasūtītājs 2022.gada 13.jūnijā norādījis, ka pieteicēja būvdarbu izmaksu sadārdzinājuma aprēķinā iekļāvusi darba samaksas likmi, būvizstrādājumus, mehānismus, kā arī ir palielināta laika norma kā atsevišķi izdevumi un lokālajai tāmei pievienoti būvlaukuma sagatavošanas darbi, taču būvdarbu izmaksu sadārdzinājums nevar tikt attiecināts uz darba samaksas likmi, laika normu un būvlaukuma sagatavošanas izdevumiem, jo šādu izmaksu pieauguma daļu iepriekš varēja paredzēt. Pasūtītājs pieļauj līguma grozījumus, ja tie attiecas uz tāmes pozīciju sadārdzinājumu attiecībā uz būvizstrādājumiem un mehānismiem. Pasūtītājs lūdza pieteicēju pārstrādāt būvdarbu izmaksu sadārdzinājuma aprēķinu tā, lai tāmes saturs atbilstu sākotnējā piedāvājumā iekļautajām tāmēm, un iesniegt būvdarbu izmaksas pamatojošus dokumentus, kuri pamato būvdarbu līgumu cenas līguma noslēgšanas datumā, un dokumentus, kas pamato izmaksu pieaugumu pēc 2022.gada 24.februāra (*lietas 1.sēj. 61.lapa*).

2022.gada 14.jūnijā pieteicēja nosūtīja pasūtītājam izmaksu sadārdzinājuma tāmes (*lietas 1.sēj. 62.lapa*) . 2022.gada 17.augustā pieteicēja atkārtoti lūdza pasūtītāju izskatīt jautājumu par līgumcenas pārskatīšanu (*lietas 1.sēj. 63.lapa*).

2022.gada 25.novembrī pasūtītājs izdeva rīkojumu par iepirkuma komisijas izveidošanu sarunu procedūras rīkošanai, un 2022.gada 29.novembrī iepirkumu komisija apsprieda nolikuma projektu. 2023.gada 18.janvārī iepirkuma komisija nolēma uzdot jautājumu Nacionālo bruņoto spēku Apvienotajam štābam un Aizsardzības ministrijai par iepirkuma tālāko virzību, nolikums tika apstiprināts 2023.gada 22.februārī un pasūtītājs uzaicināja pieteicēju piedalīties sarunu procedūrā 2023.gada 9.martā.

No minētā izriet, ka pasūtītājs, ņemot vērā pieteicējas sniegto informāciju par nespēju izpildīt līgumu par nolīgto cenu izmaksu sadārdzinājuma dēļ, un lūgumu pārskatīt līgumcenu, tā vietā, lai nekavējoties vienpusēji atkāptos no līguma, veica nepieciešamās darbības, ar nolūku izvērtēt iespēju vienoties ar pieteicēju par līgumcenas pārskatīšanu atbilstoši Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likumam. Tiesa nekonstatē labas pārvaldības principa pārkāpumu no pasūtītāja puses, ņemot vērā situācijas neskaidrību saistībā ar līguma grozījumu pieļaujamību, izmaksu sadārdzinājuma pozīcijām, iespējamo līgumcenu un objekta būvniecības nepieciešamību.

[15] Saskaņā ar Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 51.panta pirmo daļu, ja konkrētajai iepirkuma procedūrai nav iesniegti pieteikumi vai piedāvājumi vai kandidāti vai iesniegtie piedāvājumi neatbilst noteiktajām prasībām, pasūtītājs pieņem lēmumu izbeigt iepirkuma procedūru, nosūta šā likuma 52.panta trešajā daļā minēto informāciju visiem kandidātiem vai pretendentiem un publicē paziņojumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu. Šādu lēmumu pasūtītājs var pieņemt arī šā likuma 43.panta sestajā daļā minētajā gadījumā.

Tā kā pieteicēja tika izslēgta no turpmākas dalības sarunu procedūrā un citi pretendenti netika aicināti iesniegt piedāvājumus, atzīstams, ka konkrētajai iepirkuma procedūrai nav iesniegti piedāvājumi, un pasūtītājs pamatoti pieņēma lēmumu par sarunu procedūras izbeigšanu.

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, tiesa konstatē, ka pārsūdzētais lēmums ir atzīstams par tiesisku, un pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu un Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likuma 66.panta otro daļu, tiesa

nosprieda

noraidīt pilnsabiedrības /Nosaukums A/ pieteikumu par Iepirkumu uzraudzības biroja 2023.gada 27.oktobra lēmuma Nr.4-1.2/23-199/2 atzīšanu par prettiesisku.

Spriedumu var pārsūdzēt Senātā mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese M.Romanova

Tiesnese I.Andruškina

Tiesnese A.Patmalniece